iwwert den Environnement un d'Leit ginn, wa se CO_2-aarm Autoe kafen. Ech mengen, d'Resultater - an deen een oder deen aneren huet schonn e puer Zuele genannt -, d'Resultater vun deem, wat an de leschte Jore geschitt ass, si bei den Zuele relativ kloer. Ech wëll e puer aner Zuelen nennen, andeem ech soen, datt d'Emissioun vun deenen Autoen, déi 2010 immatrikuléiert gi sinn, eng Moyenne vun 146,8 hat. Dat ass 3,8% manner wéi 2009 an dat ass 11,5% manner wéi 2007.

Wann ech déi ähnlech Zuele kucken op den Ensembel vun den Autoen, déi haut zu Lëtzebuerg an der Zirkulatioun sinn, da stellen ech fest, datt mer den 1. Januar 2011 do eng Moyenne vun 163,9 Gramm hunn, dat ass 2,4% manner wéi 2010 an et ass 9,6% manner wéi 2005. Just, fir déi Zuelen ze nennen. Ech mengen, den Här Diederich an den Här Oberweis hunn e puer anerer och genannt. Just déi Zuelen, fir ze soen, datt awer d'Evolutioun vun deem, wat de Marché vum Auto haut ugeet, wat den CO_2-Ausstouss ugeet, sécherlech an déi richteg Richtung geet.

Elo kann ee soen: „Dat sinn net Är Primen!" Ech sinn och d'accord, fir ze soen, datt et sécherlech net déi Primen, déi d'Regierung gëtt fir den Akaf vun CO_2-aarmen Autoen, eleng sinn, déi d'Leit an déi dote Richtung dreiwen, datt et sécherlech och déi ekonomesch Situatioun ass, déi mer an de leschte Jore kannt hunn, datt et sécherlech och d'Evolutioun vun der Technologie ass an d'Ugebuet, wat am Autosmaart méi grouss ass.

Mä op där anerer Säit soen ech awer och, deen drëtte Punkt ass awer och déi Politik, déi gemaach gëtt: wou eben Ënnerstëtzung bei just esou Autoe kënnt. A wann een déi dräi zesummenhëlt, da kritt een déi Resultater. Ech revendiquéiere se net alleguer. Ech revendiquéiere just e klengen Deel dovunner. Mä dee revendiquéieren ech awer als Succès vun där Politik, déi an deene leschte Joren, säit enger Rei Jore scho vu mengem Virgänger hei op d'Bee gesat ginn ass.

Dat sinn déi puer Remarquen, déi ech wollt heizou maachen, zu deenen Aussoen a Froen, déi gestallt gi sinn.

Ech soen Iech Merci.

M. le Président.- Ech soen dem Nohaltegkeetsminister Merci. Domadder wär d'Diskussioun ofgeschloss, a mir kommen zur Ofstëmmung iwwert de Projet de loi.

Vote sur l'ensemble du projet de loi et dispense du second vote constitutionnel

D'Ofstëmme fänkt un. Fir d'Éischt déi perséinlech Stëmmen. De Vote par procuration. De Vote ass ofgeschloss.

De Projet de loi 6210 ass ugeholl mat 52 Jo-Stëmmen, géint 8 Enthalungen.

Ont voté oui: Mmes Sylvie Andrich-Duval (par M. Marcel Oberweis), Nancy Arendt, MM. Fernand Boden, Lucien Clement, Mme Christine Doerner, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Mme Marie-Josée Frank, MM. Léon Gloden, Norbert Haupert, Ali Kaes, Marc Lies, Mill Majerus, Mme Martine Mergen (par Mme Christine Doerner), MM. Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Jean-Louis Schiltz, Marc Spautz, Lucien Thiel, Robert Weber, Lucien Weiler, Raymond Weydert et Michel Wolter (par M. Lucien Thiel);

MM. Marc Angel, Alex Bodry, Mme Claudia Dall'Agnol, M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Claude Haagen, Jean-Pierre Klein, Lucien Lux, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Ben Scheuer et Mme Vera Spautz;

MM. André Bauler, Eugène Berger, Xavier Bettel (par M. Fernand Etgen), Mme Anne Brasseur, MM. Fernand Etgen, Paul Helminger, Claude Meisch (par M. Carlo Wagner), Mme Lydie Polfer et M. Carlo Wagner;

MM. Jean Colombera, Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes et Fernand Kartheiser.

Se sont abstenus: MM. Claude Adam, François Bausch, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter;

M. André Hoffmann.

Wëllt ee seng Enthalung begrënnen?

(Négation)

Dat schéngt net de Fall ze sinn.

Gëtt d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Et ass also esou décidéiert.

2. Interpellation de M. Gast Gibéryen sur la problématique du nombre important de faillites au Luxembourg (suite)

Motion 1

Ech wollt elo nach op d'Motioun vum Här Henri Kox iwwert d'Failliten zréckkommen, déi mer jo gëschter Owend wéinst eisem Système de vote, deen net fonctionnéiert huet, net konnten ofstëmmen. Mir géifen dës Ofstëmmung elo widderhuelen.

Vote sur la motion 1

D'Ofstëmme fänkt un. Fir d'Éischt déi perséinlech Stëmmen. De Vote par procuration. De Vote ass ofgeschloss.

D'Motioun ass verworf mat 39 Nee-Stëmmen, géint 16 Jo-Stëmmen, bei 5 Enthalungen.

Ont voté oui: MM. André Bauler, Eugène Berger, Xavier Bettel (par M. Fernand Etgen), Mme Anne Brasseur, MM. Fernand Etgen, Paul Helminger, Claude Meisch (par M. Carlo Wagner), Mme Lydie Polfer et M. Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, François Bausch, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter.

Ont voté non: Mmes Sylvie Andrich-Duval (par Mme Christine Doerner), Nancy Arendt, MM. Fernand Boden, Lucien Clement, Mme Christine Doerner, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Mme Marie-Josée Frank, MM. Léon Gloden, Norbert Haupert, Ali Kaes, Marc Lies, Mill Majerus, Mme Martine Mergen (par M. Raymond Weydert), MM. Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Jean-Louis Schiltz, Marc Spautz, Lucien Thiel, Robert Weber, Lucien Weiler, Raymond Weydert et Michel Wolter (par M. Marc Spautz);

MM. Marc Angel, Alex Bodry, Mme Claudia Dall'Agnol, M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Claude Haagen, Jean-Pierre Klein, Lucien Lux, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Ben Scheuer et Mme Vera Spautz.

Se sont abstenus: MM. Jean Colombera, Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes et Fernand Kartheiser;

M. André Hoffmann.

Mir kommen dann elo zur Proposition de loi 5331 iwwert d'Enquêtes parlementaires souwéi zum Ännerungsvirschlag 6240 vum Chambersreglement, och iwwert d'Enquêtes parlementaires, déi mer elo zesummen an enger Diskussioun wäerte behandelen.

D'Riedezäit ass hei nom Basismodell festgeluecht. Et hu sech bis elo ageschriwwen: den Här Weiler an d'Madame Polfer. D'Wuert huet elo de Rapporteur vun der Proposition de loi 5331 a vum Ännerungsvirschlag vum Chambersreglement 6240, den honorabelen Här Alex Bodry. Här Bodry, Dir hutt d'Wuert.

3. 5331 - Proposition de loi sur les enquêtes parlementaires

6240 - Proposition de modification du Règlement de la Chambre des Députés sur les enquêtes parlementaires

Rapport de la Commission des Institutions et de la Révision constitutionnelle sur la proposition de loi n°5331

Rapport de la Commission du Règlement sur la proposition de modification du Règlement de la Chambre des Députés n°6240

M. Alex Bodry *(LSAP), auteur-rapporteur.-* Merci, Här President. Dir Dammen an Dir Hären, et geheiert zu deene rare Satisfaktioune vun engem Deputéierten, fir däerfen de Rapport iwwer eng eege Proposition de loi ze maachen. Ech si frou, an dësem Fall hei kënnen ze sinn. Och wann d'Initiativ eigentlech scho relativ al ass, well den Dépôt vun der Proposition de loi, wou et drëm geet, fir eisen Droit d'enquête vum Parlament ze reforméieren, op d'Joer 2004 zréckgeet.

Mä ëmmerhin ass et fäerdeg bruecht ginn, och mat der aktiver Hëllef - dat wëll ech besonnesch ervirsträichen - vun de Membere vun der Kommissioun vun den Institutiounen a vun der Révision constitutionnelle, fir deen heite Projet op e gutt Enn ze brëngen oder zumindest bis op d'Zilgerad ze féieren.

De Projet ass positiv aviséiert gi vu ville Geriichtsinstanzen; d'Friddensgeriicht vu Lëtzebuerg, vun Esch, och d'Cour supérieure de justice wéi och de Generalstatsanwalt hunn e positiven Avis ginn iwwert déi Proposition de loi. An och de Statsrot konnt sech mat der Zilsetzung vun där Proposition de loi hei ufrënnen.

Zum Fong: Ech mengen, d'Recht, fir eng Enquêtëkommissioun anzesetzen duerch d'Parlament ass eent vun de fundamentale Rechter, wat d'Chamber och hei zu Lëtzebuerg huet. Et ass am Artikel 64 vun eiser Verfassung verankert. Dës Kontroll gëtt dann awer preziséiert duerch d'Gesetz. Esou steet et an eiser Verfassung schonn an der Versioun vun 1868.

Et huet awer bis 1911 gebraucht, also en halleft Jorhonnert ass praktesch vergaangen, ier e Gesetz geholl ginn ass, wat et méiglech mécht, d'Prozedur ze definéieren, no där esou deen Droit d'enquête vum Parlament kann ausgeübt ginn. Et ass dat Gesetz vum 18. Abrëll 1911, wat och haut nach ëmmer déi Regele vum Droit d'enquête parlementaire bestëmmt. Mir hunn et integral iwwerholl an d'Chambersreglement. Et ass dat Gesetz, wat soll abrogéiert ginn an duerch en neien Text ersat ginn.

Wat war den Ausgangspunkt vun där Proposition de loi? Ma et war sengerzäit d'Feststellung, dass an deenen Enquêtëkommissiounen, déi d'Chamber an deene leschten dräi Jorzéngten eigentlech op d'Bee gestallt huet, sech ëmmer erëm ee Problem iergendwann an der Prozedur gestallt huet: Dat ass dee vun der Interferenz vun der parlamentarescher Enquête mat der Enquête, déi vun de Geriichtsinstanze gefouert gëtt zu deeneselwechte Faiten.

All Kéiers hu missen Avisë vun eminente Juristen ageholl ginn, fir eng Rei vu quokeleche Froen ze klären: fir ze klären, wéi wäit d'Kommissioun nach kéint weiderschaffen, wat fir eng Dokumenter dass se nach kéint kréien, wéi den Oflaf vun den Aarbechte vun der Enquêtëkommissioun sollt sinn, wéi et mam Secret de l'instruction wier an esou weider an esou virun.

All déi Froen hu sech gestallt, an eminent Juriste wéi de Roger Lallemand, wéi de Francis Delpérée an och de Maître Alex Bonn hunn all Kéiers an hiren Avisen zu verschiddene Fäll drop higewisen, dass mer eis Gesetzgebung missten eigentlech klären, wat besonnesch déi dote Fro ugeet vun der paralleller Instruktioun vun engem Parquet oder engem Untersuchungsriichter op där enger Säit a vun enger Enquêtëkommissioun vum Parlament op där anerer Säit zu deeneselwechte Faiten.

Et ass also deen dote Punkt, deen eigentlech d'Haaptursaach ass, firwat déi Proposition de loi gemaach ginn ass. Et ass natierlech och proposéiert ginn, nach eng ganz Rëtsch vun anere Modifikatioune virzehuelen an deemselwechten Zesummenhang. An am Laf vun der administrativer Prozedur sinn och eng ganz Rëtsch vun zousätzleche Virschléi nach komm, sief et an der zoustänneger Chamberskommissioun, sief et och iwwert de Conseil d'État, sou dass mer et elo eigentlech mat enger Modifikatioun vun der Proposition de loi och ze dinn hunn.

Et geet also drëm, dass mer eng propper Trennung maache vun den Aarbechte vun der Chamber, déi e politescht Organ ass, an der Justiz, déi muss kënnen onofhängeg schaffen. Et geet net drëm, fir d'Enquêtërecht vun der Chamber fundamental a Fro ze stellen, mä et geet drëm, fir et esou ze definéieren, dass et och ka spillen, ouni Problemer mat der Gewaltentrennung a mat engem normale Fonctionnement vun de Statsgewalte mat sech ze brëngen.

Déi zentral Neierung vun dem Text ass am Artikel 4 ageschriwwen, deen also Folgendes ausseet: D'Instructioun vun der Enquêtëkommissioun däerf net iwwer Faitë goen, déi och Géigestand vun enger geriichtlecher Instructioun sinn. Wann d'parlamentaresch Enquête amgaang ass, muss ënnerbrach ginn, bis d'Justiz hir Aarbechten zu deene Faiten ofgeschloss huet. D'Chamber gëtt iwwert de Parquet informéiert, ob esou eng Instructioun amgaang ass. Dat ass d'Haaptneierung, déi dran ass.

A selbstverständlech, wann d'Justiz hir Aarbecht gemaach huet, sief et, dass se d'Instructioun klasséiert huet, sief et, dass se definitiv zu enger Konklusioun komm ass, da kann natierlech och d'Chamber, wa se dat fir richteg fënnt, iwwer eng Enquêtëkommissioun hir Aarbechte weider ophuelen.

Ech sinn der Iwwerzeegung, dass d'Chamber als politescht Organ net am beschte gestallt ass, fir eng regelrecht Untersuchung ze féieren, wéi de Parquet dat ka maachen. D'Chamber ass net onparteiesch; si ass aus Parteien zesummegesat. D'Chamber ass och net neutral. Dat ass och net eigentlech hir Aufgab. Ass se onofhängeg? Och dat kann een eigentlech a Fro stellen.

Ech mengen also, dass et wichteg ass, dass een hei sech eng Regelung gëtt, an déi ass gréisstendeels vum franséische Recht inspiréiert - mer hunn awer och allerdéngs eng Rei vun Dispositiounen aus de belsche Bestëmmunge mat hei agebaut -, déi do eng kloer, propper Trennung mécht an déi eigentlech d'Enquêten, d'Aarbecht vun der Chamber op dat beschränkt, wou d'Chamber och kann a soll aktiv ginn.

Et bleift, dat weist och besonnesch déi Lëtzebuerger Praxis, dass d'Asetze vun enger Enquêtëkommissioun eng Ausnahmeerscheinung ass an der politescher Debatt. Ech mengen, d'Chamber, d'Parteien, d'Deputéierten hunn aner Moyenen, fir zu hirem Recht ze kommen, fir nozefroen, nozehake bei der Regierung, fir ze kontrolléieren, wéi onbedéngt d'Asetzung vun enger Enquêtëkommissioun.

An deene leschten 30 Joer si véier Enquêtëkommissiounen agesat ginn duerch d'Lëtzebuerger Chamber. Ech wëll se kuerz opzielen. Dat war déi sougenannten „Jorhonnert-Affär", et war déi sougenannten „Affär Mondorf", et war déi sougenannten „Wallissen-Affär" an et war d'Affär ronderëm den internationale Stroossentransport. Dat waren iwwert déi lescht dräi Jorzéngten déi véier Fäll, wou et zur Asetzung vun enger Enquêtëkommissioun duerch d'Lëtzebuerger Parlament komm ass.

An all Kéiers, dat hunn ech scho virdrun ervirgehuewen, ass et zu Interferenze komm mat der Justiz. All Kéiers ass et zu Blocagen, zu juristesche Froe komm, déi schwéierlech konnten enger satisfaisanter Äntwert zougefouert ginn. Ech ka mech erënneren, leschtens huet och de Parquet refuséiert, fir der Chamber eng Rei vun Dokumenter zur Verfügung ze stellen, well de Parquet sot, mir sinn amgaang eng Instruction judiciaire ze maachen, bei eis spillt de Secret de l'instruction och géintiwwer der Chamber a mir kënnen a wëllen Iech déi Dokumenter net zur Verfügung stellen. All déi Froen also brëngen et mat sech, dass hei eng Äntwert huet misse kommen.

Eng zweet wichteg Ännerung, déi mer mat agebaut hunn, dat ass d'Clarificatioun, wéi déi Kommissiounssitzunge bei enger Enquête oflafen. Do steet elo ganz kloer dran, a mir hunn eis do inspiréiert un den Texter, déi déi meescht aner parlamentaresch Demokratien hunn, dass am Prinzip d'Enquêtëkommissioun öffentlech tagt.

Dass et also net eng Geheimsitzung ass vun enger Enquêtëkommissioun, dass also net hei vu virera bei alle Sitzungen de Secret de l'instruction zu honnert Prozent spillt, wéi dat natierlech muss bei enger traditioneller Justizenquête de Fall sinn. Mä natierlech kann déi Kommissioun selwer décidéieren, de Huis clos ze verhänken, wa se dat fir néideg fënnt. Dat ass also eng wichteg Klärung, déi do gemaach gëtt, well dat war bis elo an den Texter ganz onkloer, wéi dat sollt lafen.

Déi drëtt Ännerung, déi gemaach ginn ass, déi besteet doranner, wéinst dem Prinzip

vun der Gewaltentrennung, dass et net méi méiglech ass, dass déi Kommissioun eng Rei vun hiren Instructiounsaarbechten un e Riichter ofgëtt. Dat ass wierklech haut an den Texter dran! Dat ass eng komplett Konfusioun. Do géif also e Member vun der drëtter Gewalt op eemol da chargéiert ginn, fir d'Legislativ Enquêten duerchzeféieren. Dat ass schwéierlech haut ze vertrieden.

Eng véiert Ännerung, déi mat dran ass, déi betrëfft déi, dass - nieft dem Fall - dat war haut schonn an den Texter dran -, wa sech Indizië fir eng Strofdot erginn, dass dann d'Kommissioun gehalen ass, déi Donnéeën un de Parquet weiderzeginn - elo awer och zousätzlech drakomm ass - an dat ass eigentlech eng Inspiratioun aus dem belschen Text -, fir ze soen, dass d'Aarbechten an alle Fäll mussen en Ofschloss kréie vun der Commission d'enquête. Si muss also an engem schrëftleche Rapport hir Aarbechten ofschléissen. An dee Rapport muss natierlech och en öffentleche Charakter hunn.

Et bleift awer, dass d'Enquêtëkommissioun déiselwecht Rechter huet praktesch wéi haut. Dat heescht, si kann Zeien héieren ënner Eed, si kann Expertisen ordonnéieren, si kann Experten ënner Eed och héieren a si kann och souguer Perquisitiounen a Saisien duerchféiere loossen, well am Artikel 4 steet, si kann am Fong all Instructiounsmoossnamen huelen, déi de Code d'instruction criminelle virgesäit. Also ass do déi ganz Panoplie vun Instructiounen an der Theorie méiglech. Natierlech an der Praxis ass et net evident, fir déi och esou duerchzezéien.

Dann hu mer och nach profitéiert, fir am Artikel 1 och eng Rei vu Prezisiounen ze ginn iwwert d'Definitioun vum Objet vun der Enquêtëkommissioun. Et muss sech ëm eng Fro vun öffentlechem Intérêt handelen, déi also an där Enquêtëkommissioun do gekuckt gëtt. An et ass iwwer eng Resolutioun vun der Chamber, wou souwuel d'Faiten, iwwert déi d'Enquête soll lafen, wéi och d'Missioun vun der Enquêtëkommissioun definéiert gëtt.

A virun allem hu mer och profitéiert, fir kloerzestellen, ënner wat fir enge Bedéngungen en Zougank zu Dokumenter, déi a Verwaltungen oder bei öffentlechen Institutioune leien, ka geholl ginn.

Ee Punkt vun der Initialpropositioun, dee mer net konnten an dësem Stadium ëmsetzen, wou awer d'Kommissioun eigentlech der Meenung war, dass een dat sollt an enger nächster Verfassungsreform berücksichtegen, dat ass d'Fro, ob ee sollt d'Bedéngungen oplackeren, wat d'Asetzung vun enger Enquêtëkommissioun ugeet, an deem Sënn - an eenzel Länner hunn dat scho gemaach -, dass et duergeet, dass eng staark Minoritéit vun der Chamber verlaangt, dass eng Enquêtëkommissioun agesat gëtt. Dat heurtéiert sech dem Prinzip vun engem majoritäre Beschloss, wéi en am Artikel 62, Alinea 1 vun der Verfassung festgeschriwwen ass.

Fir also kënnen do eng Oplackerung vun deene Konditiounen ze maachen, musse mer fir d'Éischt d'Verfassung änneren. An dat wëlle mer dann och probéieren ze maachen. Mä fir de Moment bleift et derbäi, dass d'Majoritéit vun der Chamber muss d'accord sinn, fir eng Enquêtëkommissioun anzesetzen.

Voilà, ech mengen, dat wieren déi wesentlechst Punkten hei, déi an deem heiten Text dra sinn, deen d'Kommissioun lech virschléit, fir ze stëmmen. Mir sinn der fester Iwwerzeegung, dass mer hei eng Aarbecht gemaach hunn, déi d'Regele vun der Enquête net op d'Kopp gehäit, mä déi awer am Respekt ass vun de Prérogativë vum Parlament, mä awer och de Prinzip vun der Gewaltentrennung a vun der Onofhängegkeet vun der Justiz respektéiert. An deem Sënn hoffen ech, dass se och kann eng breet Zoustëmmung hei am Parlament fannen.

Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Merci dem Här Rapporteur Alex Bodry. Als éischte Riedner ass den honorabelen Här Lucien Weiler agedroen. Här Weiler, Dir hutt d'Wuert.

Discussion générale

M. Lucien Weiler *(CSV)*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, ech verstinn, wann den honorabelen Här Rapporteur hei seet, dass dat hei eng Satisfaktioun fir hien ass, dass déi Proposition de loi, déi hie selwer abruecht huet, zu engem gudden Enn komm ass, an dass en déi och nach kann als Rapporteur hei virun der Chamber presentéieren.

Ech wëll awer doriwwer eraus soen, dass et fir d'Chamber selwer kann eng Satisfaktioun sinn, dass emol erëm eng Kéier eng Proposition de loi hei debattéiert gëtt an och zur Ofstëmmung kënnt. Dat ass jo u sech plutôt d'Ausnahm. Mat Ausnahm vun deene ville Propositions de loi, déi den honorabelen Här Meyers ëmmer am Numm vun der Commission des Institutions, wat d'Verfassung ubelaangt, hei erabréngt, ass et jo awer plutôt rar. An doriwwer solle mer alleguerten nodenken, dass mer hei d'Initiative vun de Parlamentarier net méi oft zum Droe kréien.

Jo, mir sollen hei d'Gesetz iwwert d'Enquête parlementaire reforméieren, e Gesetz vun 1911, wat u sech selwer deemools och eng Proposition de loi war, wat dunn e Gesetz ginn ass. An dem honorabelen Här Bodry seng Propositioun huet elo sechs Joer gedauert, wat awer iwwregens net seng Schold ass an och net der Kommissioun hir, well de Conseil d'État huet säin Avis ganz spéit ofginn.

Ech hu mer iwwerluecht, wann een do un déi sechs Joer nach zwee Méint drugehaangen hätt, dann hätt ee kënnen den honnertsten Anniversaire vun dem Gesetz iwwert d'Enquêtes parlementaires feieren. Mä ech muss awer op där anerer Säit och soen, et ass vläicht do net esou vill ze feieren, well mir sinn an enger ganz komplizéierter Matière.

Ech wëll soen, Här President, als een…

(Interruption)

Pardon?

(Interruption)

Ech wollt soen, als een, deen an deene leschte 25 Joer d'Éier hat, bei all Commission d'enquête vun dësem Parlament sief et ze presidéieren, sief et als Rapporteur ze fungéieren - eng Éier, un déi ech mech net ëmmer aussergewéinlech gären erënneren, well et war ganz oft ganz komplizéiert -, denken ech awer, dass ech e puer Remarquë kéint maachen, déi zu dësem Débat bäidroen.

Ech wëll net an déi Ondugend verfalen, déi mer hei am Parlament heiansdo hunn, dass ech elo nach eng Kéier dat résuméieren, wat den honorabelen Här Bodry gesot huet. Hien huet gesot, wat an der Proposition de loi drasteet. Dofir denken ech, dass dat och heibannen elo gesinn ass. Ech denken awer och op där anerer Säit, dass een e puer Saache muss nuancéiert kucken.

Den Här Rapporteur huet virdrun dat hei gesot, en huet et och iergendwou - ech mengen, a senger Propositioun oder spéiderhin an engem Kommentar - geschriwwen, dass den Exercice vum «droit d'enquête reste fortement marqué par les clivages entre partis et les arrière-pensées politiques». Dat ass u sech richteg. Mä et muss een et awer nuancéiert kucken.

Vun deene leschten dräi Commissions d'enquête, déi mer hei haten, war eng derbäi, wou ech ganz sécher sinn, dass d'«arrière-pensées politiques» do méi matgespillt hu wéi de Fong vun der Saach selwer. Ech muss awer soen, bei deenen aneren, „Mondorf" respektiv d'Commission d'enquête iwwert d'Transports routiers internationaux, déi sougenannten „Kralowetz-Affär", ech weess net, wat déi eenzel Parlamentarier hei am Kapp haten, well ee jo glécklecherweis d'Gedanke vun de Mënschen net ka liesen.

Mä ech muss awer soen, dass, wann ech zréckkucken op d'Aarbechte vun deenen zwou Kommissiounen, sougutt d'Mondorf- wéi d'Kralowetz-Kommissioun, do awer bei deenen Aarbechten ëmmer erëm am Vierdergrond gestanen huet d'Suerg vun den Deputéierten, fir hei Dysfonctionnementer opzeklären, fir ze kucken: Wat war do lass? An och fir Solutiounen ze proposéieren, wéi mer dann aus enger Situatioun, déi mer als net gutt emfonnt hunn, aus engem Dysfonctionnement, wéi mer dorauser kéinte konkret Schrëtt leeden, fir eben deene Problemer do Einhalt ze gebidden. Sou dass een d'Fro vun den «clivages politiques» awer vläicht muss eng Grimmelche méi nuancéiert gesinn.

An dann ass et jo esou, dass dat Enquêtërecht hei eent vun deene fundamentale Rechter, d'Kontrollrecht ass, wat d'Chamber huet. Mir exercéieren hei all Woch d'Kontroll par rapport zur Regierung. Mä den Droit d'enquête ass eent vun deene redoutabelsten Instrumenter, déi mer hunn, fir den Exécutif a seng Verwaltung ze kontrolléieren, de Fonctionnement vum Stat um Niveau vun den Institutiounen, vun der Administratioun, a fir den Intérêt général am A ze behalen.

Dat ass redoutabel op där enger Säit fir d'Regierung, well mir kënne vill méi wäit goe wéi an deem normale Contrôle politique, dee mer hei exercéieren. Mir kënnen hei richteg d'Decken ophiewen a kucken, wat lass ass. Sou dass all Regierung Intérêt huet, nëmmen ze évitéieren, dass esou eng Enquêtëkommissioun op se duerkënnt.

Op där anerer Säit ass dat awer och eng Arme à double tranchant, en duebelschneidegt Schwäert och fir d'Parlament. An dat aus deene Grënn, déi den honorabelen Här Rapporteur virdrun hei duergeluecht huet; déi Grënn, déi jo déi sinn, déi eis derzou gefouert hunn, dass mer zu enger Reform hei komm sinn.

Et ass déi Gratwanderung, déi eng Commission d'enquête parlementaire permanent muss maachen, fir op där enger Säit hir politesch Opklärungsaarbecht, hir Mission politique ze exercéieren, an op där anerer Säit net ze enquêtéieren op dat, wat eben d'Aufgab vum drëtte Pouvoir, vun der Justiz ass. An do si mer hei an engem Domän, wou déi zwee sech géintiwwerstinn a wou et ganz schwiereg ass, wa jiddweree seng Aarbecht wëllt maachen, dass et net zu Interférencë kënnt. Dofir eben déi Solutiounen, déi mer hei proposéieren.

An deem Kontext stellt sech d'Fro vun der Séparation des pouvoirs. Natierlech, d'Justiz soll hir Aarbecht maachen, mir sollen als Parlament eis Aarbecht maachen, an d'Regierung muss hir maachen. Schonn 1848, wéi d'Verfassung preparéiert ginn ass - d'Texter -, ass déi Problematik do gesi ginn. Mir schwätzen zwar haut nëmmen, dass mer Angscht hunn, mir kéinten interféréieren an de Pouvoir judiciaire, an deem seng Attributiounen.

Mä schonn 1848 gouf sech och d'Fro gestallt: „Jo, wéi ass dann d'Séparation des pouvoirs par rapport zum Exécutif? Awéiwäit kënnt Dir…", an dat kann een an deene Rapporten noliese vun deemools, „awéiwäit kënnt Dir Fonctionnairë convoquéieren? Awéiwäit kënnt Dir Dokumenter vun der Regierung froen, dass déi obligatoirement hei mussen déposéiert ginn?" An der Zwëschenzäit si mer glécklecherweis, wat d'Regierung ubelaangt, vun deem doten Niveau ewechkomm, an all Exécutif huet bis elo ëmmer hei plus ou moins korrekt kollaboréiert, wa mer eng Enquêtëkommissioun haten.

Et bleift, wat de Pouvoir judiciaire ubelaangt, dass mer do Schwieregkeeten haten, an et ass net fir näischt, wou mer ëmmer erëm hu missen Avisen ufroen. Well eben déi Commission d'enquête do déi vill Pouvoiren huet, u sech Pouvoire vum Juge d'instruction: fir Zeien ze héieren, ze assermentéieren, Enquêten, Perquisitiounen an esou weider, dat sinn extrem delikat Saachen. En Untersuchungsriichter, deen ass équipéiert, fir dat ze maachen. Mä e Parlament, wat net déi Experienz huet, do ass dat net esou, an dofir: ëmmer erëm froen, fir Avisen ze kréien, wéi mer eis kéinte korrekt erauszéien.

Ech muss soen, wa mer elo zu där Léisung kommen, déi proposéiert ginn ass, mir droen déi gemeinsam. Den Här Bodry huet eng Rei Propose gemaach, an d'Kommissioun huet gemeinsam déi heite Proposen ausgeschafft. Mir stinn hannert deenen a mir stëmmen déi och. Et bleift awer, dass eng Rei vu Froen opbleiwen. An déi nächst Enquêtëkommissioun, déi jo awer sécher iergendwann eng Kéier kënnt, déi bleift mat enger ganzer Rei vu Problemer konfrontéiert.

Fir d'Éischt emol, wann eng Enquêtëkommissioun kënnt an et leeft keng Enquête vun engem Parquet oder vun engem Juge d'instruction, da si mer jo total fräi ze maachen, wat mer wëllen. Da bleiwen all déi schwiereg Froen, déi mer bis elo ëmmer haten a fir déi mer Consultantë froe gaange sinn: „Wéi solle mer eis dann uleeën?", all déi Froe bleiwe bestoen, an eng nächst Kommissioun kritt sech erëm mat deene Froen auserneenzesetzen. Ënner wéi engen Ëmstänn héiere mer Zeien? Wat soe mer zu den Zeien? Wéi ass et mat Zeien, déi bei eis aussoen, déi riskéieren, iergendwann eng Kéier inculpéiert ze ginn? Wéi eng Influenze kritt dat?

Déi Froen, déi mer am Kader vun der Commission d'enquête gestallt haten, wéi mer déi Professere chargéiert hunn, fir en Avis ze maachen, wann ee sech déi Froen ukucke geet: sensibel, kriddelech juristesch Froen, déi bleiwen och fir nächst parlamentaresch Enquêtëkommissiounen am Fall, wou se hir Aarbecht maachen a wou keng Enquête pénale leeft.

Dann en zweetleschte Punkt vläicht: Den Artikel 4, dee mer hei virgesinn, dee consacréiert jo elo dee ganze Prinzip, wou mer versichen ze trennen tëschent eiser Aufgab an där vum Parquet a wou mer soen, mir halen op, wann de Parquet amgaang ass ze enquêtéieren. Dann ass et net un eis nach, fir dann och nach do dropzeleeën. Mir sollen dann dat ofwaarden, d'Resultater, déi beim Parquet erauskommen. Dofir ass et evident, wann eng Poursuite judiciaire oder eng Instruction judiciaire leeft zu engem Moment, wou mir sollen enger Rei…

M. le Président.- Här Weiler, Dir misst zwar lues zum Schluss kommen.

M. Lucien Weiler *(CSV)*.- Jo, Här President, ech gi mer Méi. Den Här Rapporteur hat och e bësselche méi Zäit. Ech wëll just…

Une voix.- Ech ginn dem Här Weiler nach eis Zäit derbäi.

(Interruptions)

M. Lucien Weiler *(CSV)*.- Bon, ech muss soen, Här President, ech war e bëssen iwwerrascht, wéi ech gesinn hunn, dass bei dësem Projet, dass mer do de Basismodell geholl hunn. Et ass…

(Interruption)

Pardon?

(Interruptions)

Voilà, Här President, wann hei d'Fraktioune sech awer eens sinn, de Rapporteur och, da mengen ech, sollte mer elo vläicht hei net nëmmen op d'Auer kucken, well et geet awer hei ëm eng ureege Kompetenz vun dësem Parlament an enger ganz sensibeler Matière. An do sollt ee sech dann awer déi noutwendeg Zäit huelen!

Ech wëll just soen, dass et mer evident schéngt, den Alinea 2, dee virgesäit, wann eng Instructioun amgaang ass, dass mir net och nach hei ufänken ze enquêtéieren, dat ass dat Normaalst vun der Welt. Et bleift awer, dass - zum Beispill den Alinea 3 - d'Kommissioun hir Aarbechte weiderféiere kann, och wann eng Instructioun do ass iwwer Faiten, déi net direkt liéiert si mat dem Dossier pénal.

Bon, ech muss soen, ech weess an der Praxis net richteg, wéi dat kéint ausgesinn. Well wa mer eis Enquêtë kucken, déi mer an der Vergaangenheet haten, déi Faiten, déi do enquêtéiert gi sinn, dat ass eng Problematik, déi ass ëmmer zesummenhängend. Do sinn d'Faitë matenee verzahnt, deen ee Fait hänkt vun deem aneren of. Wa mir mussen do aus enger Enquête een Drëttel erausbriechen, well dee vum Parquet analyséiert gëtt, a mir sollen nëmme méi zwee Drëttel dervun analyséieren, jo, déi zwee Drëttel si mat deem aneren Drëttel verzahnt. Wéi soll een dat dann an der Praxis maachen?

Sou dass ech e bëssen d'Impressioun hunn, dass hei en fin de compte deen Alinea do Lettre morte bleift. Et gëtt näischt méi, dass, wann de Parquet bis enquêtéiert, mir niewendrun nach iwwer Faiten, wou si net enquêtéieren, selwer eist Dénge

maachen; also, ech hunn do e bëssen en ongutt Gefill. Ech mengen net, dass dat géif fonctionnéieren, an et ass dofir, dass dat heite Lettre morte wäert bleiwen.

E leschte Punkt ass: Mir kënne jo och Piècë beim Parquet ufroen oder déi Piècen inspizéieren. Da soe mer hei, déi kënnen inspectéiert ginn, «si cette inspection n'est pas de nature à compromettre le secret de l'instruction judiciaire». Wien appréciéiert dat dann, ob dat, wat mir vläicht froen, fir Inspektioun ze halen, elo de Secret vun der Instructioun préjudiciéiert oder compromettéiert? Wien appréciéiert dat? De Parquet, d'Autorité judiciaire jo wahrscheinlech! Also si mir total gebonnen un dat, wat si sech virstellen, wéi si de Problem gesinn, a wa si soen: „Neen!", dann ass et neen.

Sou dass och - Här President, dat wollt ech ofschléissend soen - déi heite Propositiounen, déi mir droen an déi Propositiounen an engem sensibelen a schwieregen Domän sinn, net problemlos sinn. Perfektioun an dësem Beräich gëtt et net! Mä et si Weeër a Pisten, déi eis erlaben, an Zukunft op méi eng korrekt, op eng besser Aart a Weis, wann et eng Kéier sollt zu enger Enquêtëkommissioun kommen - wann ech mech op Lëtzebuergesch däerf ausdrécken -, duerch de Bësch ze kommen. Heimat gëtt et méi einfach, wéi dat an der Vergaangenheet war. Mä wat ech virdru gesot hunn: Perfektioun gëtt et net!

Eis Noperen, d'Fransousen, d'Belsch, déi Däitsch siche gradesou laang wéi mir schonn no engem richteg gudden, gangbare Wee. Keen huet bis haut ee Wee fonnt, deen ouni Problemer wär. Deen hei bleift och net ouni Problemer, mä et ass awer eng Propositioun, déi, wéi gesot, eng Rei vu Problemer aus der Welt schaaft, an dofir stëmme mir déi ouni Regreten.

Ech wëll just deene soen, déi nogekuckt hunn, wat 1911 war, wéi d'Parlament deen éischte Projet gestëmmt huet, dat ass ganz interessant, wann een dat eng Kéier noliese geet, d'Aart a Weis wéi dat Parlament vun deemools diskutéiert huet iwwert déi Proposition de loi. Dat war e liewegen Débat hei an der Chamber tëschent dem President vun der Chamber, tëschent dem Rapporteur, tëschent de Spriecher vun deenen eenzelne Parteien, Fraktiounen, tëschent dem Statsminister, deen douewe gesiess huet, an hei an där Sitzung goufen Amendementen abruecht, diskutéiert, ofgestëmmt, ugeholl. Et war eng Diskussioun, wéi ee sech…

(Interruption)

Ech weess, dass de Parlamentarismus haut net méi esou einfach ass,…

Une voix.- Dat waren nach Zäiten!

M. Lucien Weiler *(CSV)*.- …mä et ass awer interessant ze gesinn, wéi mer evoluéiert sinn, wéi an der Zäit, virun 100 Joer, an dësem Parlament hei Politik gemaach ginn ass a wéi dat haut gemaach gëtt.

Ofschléissend, Här President: Mir stëmme jo normalerweis Gesetzer hei, fir dass se sollen applizéiert ginn. Hei ass e Gesetz, vun deem mer hoffen, dass et net brauch applizéiert ze ginn, a mäi Wonsch geet un d'Regierung, fir alles ze maachen an der Regierung selwer a mat hirer Verwaltung, dass d'Saachen esou fonctionnéieren, dass mer dat Gesetz hei net brauchen.

Ech soen lech Merci.

M. le Président.- Merci dem Här Weiler. Als nächst Riednerin ass d'Madame Lydie Polfer agedroen. Madame Polfer, Dir hutt d'Wuert.

Mme Lydie Polfer *(DP)*.- Här President, Dir Dammen an Dir Hären, léif Kolleegen, ech wëll fir d'Éischt och dem Rapporteur-auteur hei Merci soen. Den Här Bodry huet wierklech en détail seng Propositioun virgeluecht, an deem ass net vill bäizefügen. Et ass e ganz wichtege Sujet, en interessante Sujet, well et geet hei effektiv ëm eng essenziell Prérogative vun engem Parlament.

Sou wéi den Här Weiler et elo scho gesot huet, kann ech och hei soen, ech hat déi redoutabel Éier, an deene leschten 31 Joer zweemol an esou enger Enquête derbäi ze sinn, déi éischte Kéier an der Jorhonnertaffär an déi zweete Kéier an enger Affär, wou ech elo e bëssen erstaunt war, datt den Här Bodry se net opgeruff huet, déi vun den Dysfonctionnementer an der Santé '98.

(Interruption)

Eng Minutt, ech sinn nach net fäerdeg! Eng Kommissioun, déi vläicht sech dann net Enquête parlementaire genannt huet, mä déi awer absolut - déi da Commission spéciale genannt ginn ass -, déi awer absolut d'Aarbecht gemaach huet vun enger Enquête parlementaire, déi Zeie gehéiert huet, déi ënner Eed Zeie gehéiert huet. Ech hat, wéi gesot, dee redoutable Privileg, do dran ze sinn.

(Interruption)

Här Lux, Dir hutt ee Moment d'Présidence iwwerholl. Ech soen dat och guer net, fir op dat nees zréckzekommen, well dat war eng ganz laangwiereg, eng ganz traureg Geschicht, déi och mat der Demissioun vun engem Minister opgehalen huet. Wa mer se dee Moment net Enquête parlementaire genannt hunn, da war et schonn - an ech kommen dorop -, well eben eng Rei Problemer an der Definitioun an an de Missioune vun der Enquête parlementaire sech dee Moment gestallt hunn.

Wéi gesot, nach ass et, datt déi Aarbechten, déi déi Kommissioun gemaach huet, mat engem ganz grousse Bericht opgehalen hunn, an dat, wat mer elo hei proposéieren, an dat, wat mer elo - ech géif unhuelen - an der Unanimitéit unhuelen, versicht jo eben, déi Sujeten an d'Kompetenze vun deene Commissions d'enquête méi kloer ze maachen.

Mir sinn och domat d'accord, besonnesch, wou ganz kloer op d'Primautéit vum Pouvoir judiciaire a vun der Enquête judiciaire op d'Enquête parlementaire higewise gëtt. Dat kéint een - et kéint een - interpretéieren als eng Aschränkung vun de Rechter vun dem Parlament, well wann eppes an der Luucht ass, wou ee kéint mengen, et géif ee nawell gären eng Enquête parlementaire maachen, da wier et jo einfach, schnell eng Aktioun ze lancéieren, a sief et eng en diffamation, fir d'Parlament dervun ofzehalen, esou eng Enquête parlementaire ze maachen. Dat kéint sinn! D'Zukunft wäert eis weisen, ob, wéi gesot, dovun Abus gemaach gëtt oder net, oder ob d'Saachen hiren normale Wee lafen.

Mä: Et kann een och eng aner Analys vun deene Méiglechkeeten hei maachen. Et kann och esou sinn, datt d'Parlament, wann et sech saiséiert mat enger Enquête parlementaire, en Impuls gëtt fir de Pouvoir judiciaire, ebe just, fir sech enger Saach unzehuelen.

A mir haten an der ganz kuerzer Vergaangenheet, an deene leschten zwou Wochen, eng Kéier d'Geleeënheet, iwwer esou eng Affär hei ze diskutéieren, wou, wéi gesot, Analyse vum Parlament gemaach gi sinn, déi dee Moment op alle Fall vum Pouvoir judiciaire net esou gedeelt gi sinn, mä wéi gesot, wou ee kann driwwer diskutéieren. Ech maachen déi do Klammer zou. D'Zukunft wäert eis also weisen, wéi dat do gehandhabt gëtt.

Op alle Fall wëll ech awer och nach op eppes hiweisen a ganz kloer soen, datt dat fir eis awer eng Konditioun ass an datt ech dervun ausginn, datt, wa mer hei der Regierung an dem Parlament am Fong d'Vertraue maachen, datt se hiert Wuert hält!

Et ass jo an deene Propositiounen, déi den Här Bodry gemaach huet, ebe virgesinn, datt d'Méiglechkeeten, fir esou eng Enquête parlementaire anzesetzen, effektiv méi wäit gefächert ginn. Dat heescht, datt 20 Deputéierter kënnen eben d'Asetzung vun esou enger Enquête fuerderen. Dat kënne mer à ce stade net maachen, well eben dofir d'Constitutioun, den Artikel 64, muss ëmgeännert ginn.

Mä ech ginn dervun aus an ech wëll et ganz kloer soen: Fir eis ass dat awer eng Konditioun och a mir gleewen, datt dat Wuert, wat hei gi ginn ass, och agehale gëtt, datt mer wierklech dat maachen! Well soss ass den Équiliber vun deene Propositiounen, déi hei virgeluecht gi sinn, awer a Fro gestallt.

Nodeem ech dat gesot hunn an nach eng Kéier kloergemaach hunn, ginn ech natierlech den Accord awer vun eiser Fraktioun an ech drécken deen nämlechte Wonsch an d'Hoffnung aus wéi virdrun den Här Weiler: Ech hoffen, datt mer net oft mussen op déi Méiglechkeet, déi d'Parlament hei huet, zréckgräifen, well et ass ëmmer am Fong en Zeeche vun engem schlechte Fonctionnement vun eisem Stat, an dat wëlle mer jo net!

Merci.

Plusieurs voix.- Très bien!

M. le Président.- Ech soen der Madame Polfer Merci. Als leschte Riedner ass den Här Félix Braz agedroen. Här Braz, Dir hutt d'Wuert.

M. Félix Braz *(déi gréng)*.- Merci, Här President. Ech wëll am Numm vun der grénger Fraktioun och dem Här Bodry fir säi Rapport a fir seng Initiativ Merci soen, well ech mengen, um Enn vun deenen Diskussiounen, déi mer gefouert hunn an der zoustänneger Kommissioun, hu mer haut en Text um Dësch leien, deen d'Schwächten an d'Falen an deem alen Text op eng wesentlech besser Basis stellt.

Natierlech wäert och deen Text awer iergendwann eng Kéier den Test vun der Praxis musse bestoen. Den Här Weiler huet net Onrecht, wann e seet, dass verschidde Saachen an der Application concrète nach ëmmer net kënnen onproblematesch sinn, notamment dee Passus, deen Der erwähnt hutt, vun den Enquête-parlementairen, déi kënne stattfannen och dann, wa schonn eng Enquête judiciaire amgaang ass, op Faiten, déi net directement viséiert wiere vun der Enquête.

Dat ass dënnt Äis, wou ee sech drop beweegt, mä ech mengen awer, dass et richteg war, déi Méiglechkeet opzeloossen an net nëmmen e Couperet falen ze loossen. Dat wier jo d'Alternativ gewiescht. Ech mengen, dat wier manner richteg gewiescht, wéi deen Artikel hei bäizebehalen, wëssend, dass et an der Applikatioun mat Sécherheet net evident gëtt.

Mä ech mengen, dass deen Text, dee mer elo hunn, op enger Rei Punkte méi prezis ass, ob dat op der Fro ass vun der Applikatioun kronkret vun der Gewaltentrennung, ob dat ass op Froe vun der Prozedur, ob dat ass, dass ënnerstrach gëtt, dass d'Aarbechte vun deene Kommissioune grondsätzlech public sinn, dass een dee Prinzip och ënnersträicht, och wann de Prinzip natierlech eng Ausnahm oder Ausnahme muss kennen. Mä et ass richteg an utile, déi Prezisiounen ze maachen.

Eng lescht Remarque, Här President. Do wëll ech och op dat insistéieren, wat d'Madame Polfer gesot huet. Den Här Bodry huet a sengem mëndleche Rapport de Punkt vun der Majoritéit erwähnt, déi noutwendeg ass, fir esou eng Kommissioun anzeberuffen. En l'état actuel vun der Verfassung bleift et bei den übleche Regele vum Parlament. An der Kommissioun war awer diskutéiert ginn, dass een et géif op 20 Deputéierte reduzéieren, wat enger grousser Minoritéit géif gläichkommen.

Mir hunn dat, fir dëst Gesetz net nach weider no hannen ze réckelen, à ce stade net gemaach. Den Här Bodry huet an deem Kontext gesot, wa mer am Kader vun der Verfassungsrevisioun eis Aarbechte kéinten zu engem Ofschloss brëngen, dass ee sech da mat der Modifikatioun vum Artikel 62 och nach eng Kéier misst beschäftegen. An e sot, da muss een dat berücksichtegen.

Ech wëll soe fir déi gréng Fraktioun, dass ech deen Term „berücksichtegen" ze schwaach fannen. Mäi Verständnis vun der Diskussioun an der Kommissioun ass, dass mer eis doriwwer eens sinn, dass dat geännert gëtt. Esou hunn ech all déi Diskussiounen, déi mer gefouert hunn, verstanen.

Mir si mat der Madame Polfer d'accord, dass e wesentlecht Stéck géif feelen an den Équiliber vum Text net méi gi wier, wa mer déi Änderung vun der Constitutioun net maachen, fir dass an Zukunft eng Minoritéit eng Enquêtëkommissioun kéint aberuffen.

Duerfir nach eng Kéier ganz kloer: Mir hunn als gréng Fraktioun grad wéi d'DP verstanen, dass mer eis eens sinn, dass mer dat maachen, dass doriwwer keen Zweifel méi besteet an dass mer dat net just wäerte berücksichtegen.

M. le Président.- Merci dem Här Braz. Den Här Bodry freet nach eng Kéier d'Wuert.

M. Alex Bodry *(LSAP), auteur-rapporteur*.- Vläicht kuerz, fir just nach op zwou Saachen anzegoen. Éischtens, fir, wat dee leschte Punkt ugeet, nach eng Kéier ze soen, dass ech selwer proposéiert hunn, et ze maachen. Et war net d'Kommissioun, déi et proposéiert huet, mä a menger Initialpropositioun ass dran, fir, geméiss dem däitsche Muster, net méi hei virzeginn zu Lëtzebuerg, dass muss eng Majoritéit d'accord sinn, fir eng Enquêtëkommissioun anzesetzen, mä dass et duergeet, wann een Drëttel vum Parlament dat esou décidéiert.

Also, ech sti selbstverständlech zu menger eegener Iddi. Wann aner Leit déi iwwerhuelen, tant mieux. Ech wëll awer d'Kolleegen drun erënneren, dass mer bei eiser Proposition de loi iwwert déi ganz nei Verfassung, déi global Verfassungsreform, eng Formulatioun virgeschloen hunn, fir deen Artikel - dat ass deen heitegen Artikel 62 (1) - ofzeänneren an deem Sënn, wat d'Enquêtëkommissioun ugeet, dass do d'Regel vun der Majoritéit net bräicht ze spillen.

Dat ass also, mengen ech, awer schonn e ganz staarke Geste, dee mer do gemaach hunn. Ech hunn natierlech Respekt virun der Constituante. Déi muss sech nach eng Kéier an dëser - ech denken; ech hoffen - Legislaturperiod dozou äusseren, dass se sech dann och deenen eegenen Iddien trei bleift, déi se an der zoustänneger Kommissioun formuléiert huet.

Zweetens wëll ech awer och nach soen, dass ech… Ech hunn op jidde Fall net vun der perséinlecher Erfahrung geschwat; ech kann och dovunner schwätzen. Ech war President vun der Kommissioun Mondorf, wou den Här Weiler sengerzäit Rapporteur war.

Ech muss awer soen, ech hu vläicht net déiselwecht Erënnerung wéi hien un déi Aarbechten do. Ech bleiwe markéiert vun deene Sitzungen do, déi ech als President ze presidéieren hat, wou ech dann natierlech och hu missen Zeien héieren. An ech si mat där Impressioun erausgaangen, dass awer keen esou richteg d'Parteikaart ofginn hat, ier en an déi Kommissioun do eragaangen ass, an dass och déi Froestellungen dach awer staark domadder ze dinn haten, ob een an der Majoritéit war oder ob een an enger Oppositioun war.

Ech mengen nach wie vor, dass et ganz schwiereg ass fir eng parteipolitesch zesummegesate Kommissioun, fir d'selwecht ze fonctionnéiere wéi en Untersuchungsriichter, fir wierklech neutral à charge et à décharge ze instruéieren. Ech menge schonn, ob ee wëllt oder net - ech wëll hei kengem eppes ënnerstellen -, dass et awer iergendwéi duerchfierft, dass nieft dem Interessi, vläicht d'Wouerecht erauszefannen, awer och nach e politeschen Interessi hannendrun ass.

Ech mengen, esou éierlech sollt een hei sinn, dass dat sécherlech och matspillt. An et ass och déi Erfahrung eigentlech, déi ech do hat, déi mech markéiert huet an déi mech derzou bruecht huet 2004 an enger net suspekter Zäit - do war näischt am Kommen -, fir déi dote Propositioun ze maachen, nodeems ech sengerzäit - wëll ech och soen - d'Commission du Règlement souguer vun der Chamber consultéiert hat, an déi gesot huet: „Dat do sinn déi Prinzipien. Do si mir och dermat d'accord. Du kanns op de Wee goen, fir an deem Sënn eng Proposition de loi eranzereechen."

Also, ech hat all meng Devantë geholl, dass u sech awer déi Iddien do vun enger Majoritéit vun der Chamber gedroe waren. An ech si frou, dat vläicht och herno kënne festzestellen.

Wat ech nach vergiess hat ze soen, dat war, dass mer jo och gläichzäiteg nach ofstëmmen iwwer eng Propositioun, fir eist Chambersreglement ëmzeänneren. Et ass elo d'Kapitel 20 vun eisem Reglement vun der Chamber, wat iwwert d'Prozedur vun den Enquêtes parlementaires schwätzt oder schreift. Dat sinn d'Artikelen 178 bis 190.

Den Zoufall wollt et, dass mer horgenau déiselwecht Zuel vun Artikelen elo an eisem neien Text iwwert d'Enquêtes parlementaires erëmfannen, esou dass mer déi kënnen nahtlos remplacéieren, déi eng mat deenen aneren. Mir brauche keng nei Numérotatioun virzehuelen.

Hei gëtt integral eigentlech proposéiert, fir den Text vun den Enquêtes parlementaires, deen neien, eent zu eent an eist Chambersreglement ze iwwerhuelen, wéi dat och scho mam Text vun 1911 de Fall war. An et gëtt och nach preziséiert, dass selbstverständlech dat neit Gesetz an d'Chambersreglement an där neier Versioun deeselwechte Moment a Kraaft trëtt.

M. le Président.- Merci dem Här Bodry. Domadder wär d'Diskussioun ofgeschloss. Mir kéimen elo fir d'Éischt zur Ofstëmmung iwwert d'Proposition de loi.

Vote sur l'ensemble de la proposition de loi et dispense du second vote constitutionnel

D'Ofstëmme fänkt un. Fir d'Éischt déi perséinlech Stëmmen. De Vote par procuration. De Vote ass ofgeschloss.

D'Proposition de loi 5331 ass ugeholl mat 60 Jo-Stëmmen.

Ont voté oui: Mmes Sylvie Andrich-Duval (par Mme Christine Doerner), Nancy Arendt, MM. Fernand Boden, Lucien Clement, Mme Christine Doerner, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Mme Marie-Josée Frank, MM. Léon Gloden, Norbert Haupert, Ali Kaes, Marc Lies, Mill Majerus, Mme Martine Mergen, MM. Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Jean-Louis Schiltz, Marc Spautz, Lucien Thiel, Robert Weber, Lucien Weiler, Raymond Weydert et Michel Wolter (par M. Lucien Thiel);

MM. Marc Angel, Alex Bodry, Mme Claudia Dall'Agnol, M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Claude Haagen, Jean-Pierre Klein, Lucien Lux, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Ben Scheuer et Mme Vera Spautz;

MM. André Bauler, Eugène Berger, Xavier Bettel, Mme Anne Brasseur, MM. Fernand Etgen, Paul Helminger, Claude Meisch (par M. Xavier Bettel), Mme Lydie Polfer et M. Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, François Bausch, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter;

MM. Jean Colombera, Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes et Fernand Kartheiser;

M. André Hoffmann.

Gëtt d'Chamber d'Dispens vum zweete Vote constitutionnel?

(Assentiment)

Et ass also esou décidéiert.

Da komme mer elo zur Ofstëmmung iwwert den Ännerungsvirschlag vum Chambersreglement.

Vote sur la proposition de modification du Règlement de la Chambre des Députés

D'Ofstëmme fänkt un. Fir d'Éischt déi perséinlech Stëmmen. De Vote par procuration.

Den Ännerungsvirschlag 6240 ass mat 60 Jo-Stëmmen ugeholl.

Ont voté oui: Mmes Sylvie Andrich-Duval (par M. Raymond Weydert), Nancy Arendt, MM. Fernand Boden, Lucien Clement, Mme Christine Doerner, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Mme Marie-Josée Frank, MM. Léon Gloden, Norbert Haupert, Ali Kaes, Marc Lies, Mill Majerus, Mme Martine Mergen, MM. Paul-Henri Meyers, Laurent Mosar, Marcel Oberweis, Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Jean-Louis Schiltz, Marc Spautz, Lucien Thiel, Robert Weber, Lucien Weiler, Raymond Weydert et Michel Wolter (par M. Félix Eischen);

MM. Marc Angel, Alex Bodry, Mme Claudia Dall'Agnol, M. Fernand Diederich, Mme Lydie Err, MM. Ben Fayot, Claude Haagen, Jean-Pierre Klein, Lucien Lux, Mme Lydia Mutsch, MM. Roger Negri, Ben Scheuer et Mme Vera Spautz;

MM. André Bauler, Eugène Berger, Xavier Bettel, Mme Anne Brasseur, MM. Fernand Etgen, Paul Helminger, Claude Meisch (par M. Xavier Bettel), Mme Lydie Polfer et M. Carlo Wagner;

MM. Claude Adam, François Bausch, Félix Braz, Camille Gira, Jean Huss, Henri Kox et Mme Viviane Loschetter;

MM. Jean Colombera, Gast Gibéryen, Jacques-Yves Henckes et Fernand Kartheiser;

M. André Hoffmann.

Als leschte Punkt vun eisem Ordre du jour hu mer de Mëtteg d'Interpellatioun vum Här André Hoffmann iwwert d'Aarmut an déi sozial Ongerechtegkeeten. Hei ass d'Riedezäit nom Modell 1 festgeluecht. Et hu sech bis elo ageschriwwen: déi Häre Majerus, Berger, d'Madame Spautz, d'Madame Loschetter an den Här Colombera. D'Wuert huet elo den Auteur vun der Interpellatioun, den honorabelen Här André Hoffmann.

4. Interpellation de M. André Hoffmann sur l'évolution de la pauvreté et des inégalités sociales au Luxembourg ainsi que sur les politiques menées et à mener pour réduire cette pauvreté et ces inégalités

Exposé

M. André Hoffmann *(déi Lénk), interpellateur.*- Här President, all Analyse weisen op de Phenomeen hin, weltwäit geet de Gruef vun Aarm a Räich ausenaner. Den Undeel vun de Léin geet erof, dee vun de Benefisser geet erop. E groussen Deel vun deene Benefisser gëtt net produktiv investéiert, mä féiert zu enger Akkumulatioun oft vun onverschimmtem privatem Räichtum an zu Spekulatiounen op de Finanzmäert, déi souwuel sozial wéi ekonomesch verheerend Konsequenzen hunn.

An an Europa? Niewent deene schéine Wierder vun der sozialer Inclusioun, geet et an der Realitéit monter weider, ënnert dem Schlagwuert vun der Kompetitivitéit Drock op Léin an Aarbechtsrecht a Sozialstat ze maachen an domat sozial Ongläichheete weider ze vergréisseren.

An zu Lëtzebuerg? Och hei sinn aus der Kris net déi richteg Lektioune gezu ginn, well ech kann am Krisepak vun der Regierung mam beschte Wëllen näischt entdecken, wat d'Aarmut oder déi sozial Ongläichheeten hei zu Lëtzebuerg géif ofbauen, am Contraire.

Da kucke mer eis d'Situatioun zu Lëtzebuerg also e bësse méi genau un. Et muss een allerdéngs direkt soen, dass d'Donnéeën iwwer Aarmut an Ongläichheet hei an eisem Land nach zimlech dürfteg sinn. Dofir ass meng éischt Fuerderung, dass mer eis en Instrumentarium schafen, iwwert déi, déi mer hunn, eraus - déi net duerginn -, fir d'Entwécklung op deem Feld, Aarmut a sozial Ongläichheeten, méi genau ze analyséieren, als Basis fir eng kohärent Strategie géint Aarmut a sozial Ongläichheet.

Dat ass de Géigestand vu menger éischter Motioun, déi ech ofginn hunn.

Motion 1

La Chambre des Députés,

- considérant qu'une stratégie de lutte contre la pauvreté et les inégalités sociales doit pouvoir s'appuyer sur une analyse approfondie, systématique et continue de l'évolution sociale;

invite le Gouvernement

- à préparer la création d'un Observatoire de la pauvreté et des inégalités sociales;

- à veiller à la multidisciplinarité, la qualité scientifique et l'indépendance de cet Observatoire;

- à le charger notamment de publier régulièrement des rapports sur l'évolution de la pauvreté et des inégalités et à élaborer des pistes et des scénarios pour la réduction de ces inégalités;

- à organiser, autour de ces rapports un débat public impliquant, outre la Chambre des Députés, la «société civile» et notamment les institutions et associations actives dans le domaine social.

(s.) André Hoffmann, Claude Adam, Félix Braz, Henri Kox, Viviane Loschetter.

Aarmut a sozial Ongläichheete sinn natierlech komplex Realitéite mat villen Dimensiounen: materieller Dimensioun, sozialer Dimensioun, kultureller Dimensioun, an ëmmer - ëmmer! - verbonne mat der Fro vun der ongläicher Participatioun um gesellschaftleche Liewen. Dorunner musse mer ëmmer denken, och wa mer Zuelen nennen; well ech wäert där missen e puer nennen. An och ëmmer drun denken, dass hannert deenen Zuele Mënsche stinn an dramatesche Situatiounen, déi ganz Familljen, vill Kanner hei zu Lëtzebuerg betreffen an déi iwwer Generatioune kënne weidergedroe ginn.

Wéi kann een Aarmut iwwerhaapt moossen? Et gëtt ënnerschiddlech Methode mat ënnerschiddlechen Indicateuren. An da kommen natierlech ënnerschiddlech Zuelen eraus. Mir schwätze vun: subjektiver Aarmut, iwwer Ëmfroen; vu relativer Aarmut, Verglach vun Akommëssen; absoluter Aarmut, mat engem Wuerekuerf. Ech kommen drop zréck.

Awer wéi eng Method een och ëmmer hëlt, dränge sech fir Lëtzebuerg zwou Feststellungen op: éischtens, fir e räicht Land en erstaunlecht héicht Ausmooss vun Aarmut; an zweetens, d'Tendenz an deene leschte Joren däitlech steigend.

Nom leschte Rapport vum Statec iwwer Aarbecht a sozial Kohäsioun läit de Prozentsaz vun der Populatioun, déi an der Aarmut lieft, bei 15% am Joer 2009. Dat muss een erklären. Bei där offizieller europäescher Definitioun vun Aarmut gi mer vum sougenannte medianen Akommes aus. Median, dat heescht, dass eng Halschent vun den Akommëssen iwwer an eng aner Halschent ënnert deem Mëttelstréch läit. Dat ass also net datselwecht wéi den Duerchschnëtt, well den Duerchschnëtt ka verfälscht ginn duerch extrem Wäerter entweder uewen oder ënnen.

Als aarm gëllt een dann no där offizieller Definitioun, wann ee manner wéi 60% vun deem medianen Akommes huet. Zu Lëtzebuerg läit dee Seuil am Joer 2009 bei 1.580 Euro de Mount.

Domadder gëtt also wuelverstanen eng relativ Aarmut gemooss, déi vun den allgemengen Akommëssen an engem Land ofhänkt. Wat déi méi héich sinn, wat natierlech dee Seuil de pauvreté och méi héich ass. An dat ass richteg esou, well relativ Aarmut kann een effektiv ëmmer nëmmen definéiere par rapport zu enger gesamter gesellschaftlecher an historescher Situatioun. Mir vergläichen eis net méi mam Mëttelalter.

Déi relativ Aarmut miesst eben d'Verdeelung vun engem bestëmmte gesellschaftleche Räichtum an engem bestëmmte gesellschaftlechen an historesche Kontext. Mir kënnen eis also och hei zu Lëtzebuerg net einfach erausriede mat der Feststellung, an anere Länner - sief dat an der drëtter Welt, sief dat souguer an eisen Nopeschlänner - hätten déi Aarm nach manner wéi zu Lëtzebuerg.

Den Ekonomist an Nobelpräisträger Amartya Sen huet drop higewisen, wat et bedeit, an engem räiche Land aarm ze sinn. Hie geet aus vu sengem Begrëff vun de Capabilitéiten. Domat ass gemengt - vereinfacht -, d'Méiglechkeeten, sech ze verwierklechen an um gesellschaftleche Liewe gläichberechtegt deelzehuelen.

An e seet: «Être pauvre en pays riche est en soi un handicap…», well «…une privation relative dans l'espace des revenus peut entraîner une privation absolue dans l'espace des capabilités. Dans un pays globalement riche, il est possible que l'on ait besoin d'un revenu supérieur afin d'acheter les biens suffisants pour accomplir le même fonctionnement social, par exemple „se montrer en public sans honte". Il en va de même de la capabilité de „prendre part à la vie de la communauté".»

Aarm an engem räiche Land. Dofir sinn och d'subjektiv Aschätzunge seriö ze huelen. Nom leschte Statec-Rapport äntworten op d'Fro, wéi se d'Enner zesummebréngen, ëmmerhin am Joer 2009 23% vun de Leit zu Lëtzebuerg, dat wär fir si schwéier bis ganz schwéier. 2003 waren dat nach 19%.

Et kann een natierlech och probéieren, eng sougenannten „absolut" Aarmut ze moossen. Dat mécht de Statec och fir d'Éischt an deem leschte Rapport. Do muss dann eng Zort Wuerekuerf opgestallt gi mat wichtege Gidder a Servicer, mat enger Schätzung vum Präis. An aarm wär dann deen, dee sech mat sengem Revenu dee Wuerekuerf net ka leeschten.

Awer et muss ee betounen, och déi absolut - sougenannten „absolut" - Aarmut, dat ass nach ëmmer eng relativ Mooss. Well wann ee sech net einfach no reng biologesche Bedierfnisser riicht, dann ass jo d'Fro, wat een alles an dee Wuerekuerf do peekt. An dat hänkt selbstverständlech vun de bestëmmte gesellschaftleche Bedierfnisser an enger bestëmmter Gesellschaft op enger bestëmmter Plaz an enger bestëmmter Zäit of.

Wéi eng Alimentatioun? Wéi eng Kleedung? Wéi eng Wunneng? Mat wéi engen Ariichtungen? Wéi eng Vakanz an d'Ausland? Wéi laang? Wouhin? Wéi oft an de Kino oder an den Theater?

Am Statec senger Propositioun fir de Wuerekuerf fir déi sougenannten „absolut" Aarmut gesäit de Statec zweemol e Kinosbesuch vir am Joer an eemol e Muséesbesuch. Da kann ee sech emol de Kapp zerbriechen, ob dat da wierklech duergeet. Iwwregens ass och déi Definitioun vun der absoluter Aarmut net fräi vu Willkür. Well wie bestëmmt dann eigentlech doriwwer, wat noutwendeg ass fir e mënschewierdegt Liewen?

Ech kommen awer elo, fir d'Entwécklung ze kucken, zréck op déi relativ Aarmut nom leschte Statec-Rapport. Dee Prozentsaz vun aarme Persounen oder Haushalter zu Lëtzebuerg ass an deene leschte Joren däitlech gestiegen - dat ass déi éischt Feststellung, déi sech opdrängt -, vun 11 bis 12% vun der Populatioun ufanks 2000 bis also bal 15% am Joer 2009. No där neier Method vun der Europäescher Unioun am Kader vun „Europa 2020" leie mer mat aneren Indicateuren - muss een allerdéngs soen - souguer bei bal 18%.

D'Entwécklung vun der Aarmut gesäit natierlech bei verschiddene soziale Kategorien héchst ënnerschiddlech aus, an deelweis krass. An der Entwécklung vun 2008 bis 2009, also innerhalb vun engem Joer: bei jonke Frae vu 16% op 23%; bei Elengerzéier, dat si jo och meeschtens Fraen, vun 49% op 52%; bei de Kanner bis zu 17 Joer vu bal 20% op iwwer 22%.

Wichteg ass natierlech och d'Fro, wéi laang een an der Aarmut hänke bleift, dat heescht d'Ausmooss vun där sougenannter „pauvreté persistante". Dovunner si bei eis zum Beispill 12% vun de Kanner betraff, dat heescht, déi iwwer Joren a Joren aus där Aarmutssituatioun net erauskommen.

Wat d'Aarmut méi laang dauert, schreift de Statec zu Recht, wat et méi schwéier ass, doraus erauszekommen. A wann een nëmme kuerz Zäit doraus erauskënnt, dann ass d'Gefor grouss, erëm dranzefalen. Ech zitéieren: «L'accompagnement sur la durée des sorties de pauvreté…» - des sorties de pauvreté! - «…constitue donc un élément important de toute politique efficace de lutte contre la pauvreté.»

Da gëtt et aner Etüden, bei deene Lëtzebuerg eigentlech nach méi schappeg ofschneit. An enger rezenter vun der Bertelsmann-Stiftung ginn 31 OCDE-Länner verglach a puncto sozial Gerechtegkeet mat enger Rei vun Indicateuren, wou et - virun allem inspiréiert vum Amartya Sen - ëm d'Capabilitéiten, ëm d'Verwierklechungschancë vun de Persoune geet.

Do läit Lëtzebuerg: beim allgemengen Index fir sozial Gerechtegkeet op Plaz 15 vun 31; bei Kanneraarmut op Plaz 18; bei der Inclusioun iwwert d'Aarbecht op Plaz 22; beim Bildungszougang op Plaz 26. Ëmmer, wéi gesot, vun 31.

Eng aner rezent Etüd vun der Unicef mat dem Titel «Les enfants laissés pour compte» vergläicht d'Inégalitéiten a Bezuch op d'Kanner bis zu 17 Joer a 24 räiche Länner. Och do schneit Lëtzebuerg schlecht of. Bei der Fro vum materielle Wuelstand leie mer op Plaz 12, bei der Bildungsfro op Plaz 16, bei der Gesondheetsfro op Plaz 19, ëmmer vu 24.

Natierlech hänkt Aarmut virun allem mat Aarbechts- a Lounverhältnisser zesummen,